

SAHNALASHTIRISH FAOLIYATINING BOLALAR HAYOTIDAGI AHAMIYATI

Tojkarimova Moxiraxon Anvarjon qizi

*Qo'qon Unversiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

moxiratojkarimova660@gmail.com

Usmonaliyeva Mohichehra Ilhomjon qizi

*Qo'qon Unversiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada sahnalashtirish orqali bolalarda iroda, intizom va o'z xatti harakatlarini boshqara olish, boshqalarning harakatlari bilan hisoblashish kabi ijobiy ma'naviy xislatlarni shakllantiradi. Sahnalashtirish o'yinlarida bolalar o'yin jarayoniga kirib boradilar, voqea va ertak qahramonlarining ichki hayotiga bevosita aloqador bo'lgan qahramonlik, jasurlik, mehribonlik, jonbozlik, jonkuyarlik kabi ijobiy fazilatlarini o'zlarida yaqqol namoyon qiladilar. Bu jarayonda bolalarning nutq faolligi, lug'at boyligi, dunyoqarashi kengayib boradi.

Kalit so'zlar: Sahnalashtirish faoliyati, personaj, didaktik, rol, badiiy asar, rejissyor.

KIRISH:

Sahnalashtirish bu bolalarning mustaqil ijodiy o'yin turi bo'lib, unda badiiy asar va hikoyalar bolalar tomonidan ro'llarga bo'lib ijro etiladi. Sahnalashtirish orqali bolalar dunyoni o'zgacha ruhda taniy boshlaydilar. Qahramonlarning ifodali nutqlari va shaxsiy fikrlari orqali bolalarning so'z boyligi ortib boradi. Bolalarning ijro etayotgan ro'li ayniqsa boshqa qahramonlar (personaj)lar bilan bo'ladigan muloqot uning aniq va tushunarli so'zlashga undaydi.

ASOSIY QISM:

Sahnalashtirish uchun badiiy asar, ertaklar tanlash katta yoshdagilardan bolalarning yosh xususiyatlarini, qiziqishlari, istaklarini hisobga olish talab qilinadi. Adabiy asarlarni tanlashda quyidagi talablar qo'yiladi:

1. Mazmunining g'oyaviy-ma'naviy barkamolligi.
2. Badiiy jihatdan mazmundorligi.
3. Asardagi qatnashchi va rollarning soni (qancha ko'p bo'lsa, asar shuncha ahamiyatlidir).
4. Mazmuni yaxshi bo'lishi bilan birga, unda harakat turlarining ham ko'p bo'lishi.
5. Ifodali o'qishga mos bo'lishi.

6. Mazmuni qiziqarli, hayot bilan bogʻlangan boʻlmogʻi kerak.

Bolalar xalq ertaklarini sahnalashtirishni yoqtirishadi. Misol uchun: “Boʻgʻirsoq”, “Uch choʻchqacha”, “Echki bolalari”, “Zumrad va Qimmat”, “Sholgʻom” va boshqalar. Bolalar badiiy asarlarni eslab qolishlari uchun oʻqib berish, sahnada koʻrsatish, rasmlardan va didaktik oʻynlardan foydalanish yaxshi samara beradi. Sahnalashtirish faoliyati qiziqarli oʻtishi va uzoq vaqt davom etishi uchun kerakli jihozlarni tayyorlab undan toʻgʻri foydalanish kerak. Kattalar rejissyor rolini amalga oshirish davomida, bolalarning xatti harakatlarini, istaklarini hisobga olib borishadi. Rollarni yaxshi ijro etgan bolalarni ragʻbatlantirib, keyingi sahnalashtirish qaysi asardan ijro etilishi aniqlab olinadi. Har bir insonning bolaligi rolli oʻyinlar asosida oʻtadi, u bolada kattalarning hayotiy qonun-qoidalarni anglashni oʻrgatadi. Har bir bola oʻzi bilganicha oʻynaydi, lekin bu oʻyinlar asosan kattalar, sevimli qahramonlardan oʻrganib yoki ularga taqlid qilgan holda amalga oshiriladi. Bolalar oʻyinlariga improvizatsiya qilingan teatrlashtirilgan tomosha sifatida qarash mumkin. Bolaga oʻzini rejissor, aktyor, musiqachi, dekorator holida koʻrish imkoni beriladi. Dekoratsiya va kostumlarni tayyorlash bolada ijodiy va texnik faoliyatni rivojlanishiga turtki boʻladi. Tomoshani tayyorlash jarayonida ular chizish, yasash, tikish koʻnikmalarini rivojlantirish bilan birga, oldilarida amalga oshirishlari lozim boʻlgan vazifalarga nisbatan istak, hoxish tuygʻulari yanada rivojlanadi va ular bundan katta zavq oladilar. Maktabgacha taʼlim muassasalarida teatrlashtirilgan faoliyatning barcha yoʻnalishlariga katta eʼtibor berish lozim va shart, chunki ular,

- - jamiyatda oʻz oʻrniga ega boʻlish modelini yaratishni;
- -milliy va maʼnaviy qadriyatlarni singdirib borgan holda bolaning madaniyatini oshirishni;
- -bolalar adabiyoti, musiqa, tasviriysanʼat, oʻzini tutish odobi, milliy anʼanalar va qadriyatlar bilan yaqindan tanishtirish va bu boradagi qiziqishini muntazam oshirib borishni;
- -toʻgʻrifikrlash, yaxshilik va yomonlik haqidagi tushunchalarni oʻyinlar orqali bolalar ongiga singdirib borishga yordam beradi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytadigan boʻlsak, sahnalashtirilgan faoliyat bolalarning ichki kechinmalari, munosabatlari, emotsional faoliyatining rivojlanishiga yaʼni asar qahramonlariga munosabat bildirish, ularning holatiga kirishga harakat qilish kabi

holatlar bilan birga boladagi ijodiy faollikni o‘yin, fantaziya, to‘qib chiqarish orqali kengaytiradilar. Sahnalashtirilgan faoliyat bilan bolalar nutqini rivojlantirish uzviy bog‘liq bo‘lib, qahramonlarning so‘zlari, bola nutqi bilan uyg‘unlashib uning so‘z boyligini orttiradi, nutqining tovush madaniyat mukammalashadi. Sahnalashtirilgan mashg‘ulotlar o‘z ichiga ertaklardan lavhalar qo‘yish, rasmga qarab rolli suhbatlar tuzish, hayotiy mavzularga oid mustaqil improvizatsiya (o‘xshatish) qilish (kulguli voqealar, qiziq hodisalar va hokazo); qo‘g‘irchoq tomoshalarini ko‘rish va uni muhokama qilish, dramatishtiyalashgan o‘yinlar, rolni ijro etish ifodaliligini rivojlantiruvchi mashqlar (verbal va noverbal); bolalarni xissiy rivojlantiruvchi mashqlarni qamrab oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rahima Movlonova va boshqalar “O‘quv ustaxonasida amaliy mashg‘ulot” Toshkent-“Ilm Ziyo”-2010
2. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Abdullajonov Davronjon Shokirjon o‘g‘li. (2023). BOSHLANG‘ICH TA‘LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 658–660. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.671>
3. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Valiyeva Nargiza. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA MAHALLA HAMDA TA‘LIM MUASSASALARINING O‘ZARO HAMKORLIGI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 637–639. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.665>
4. Tojkarimova Moxira. (2023). BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIDA ELEKTRON RESURSLARDAN FOYDALANISH. International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives, 1(1), 20–25. Retrieved from <http://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/5>
5. Tojkarimova, M. A. qizi. (2023). BOSHLANG‘ICH TA‘LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TA‘LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 824–828. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5106>
6. Badiiy o‘qishning maqsad va vazifalari. (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 54-59. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/60>
7. BADIY O‘QISH VA DRAMA FANI HAQIDA UMUMIY MA‘LUMOTLAR. (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION

- TADQIQOTLAR, 2(1), 49-53.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/59>
8. Ikromjonovna, J. S. (2023). Umumiy o'rta ta'lim maktablarida joriy etilgan yangi darsliklarning afzallik jihatlari. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 661-663.
 9. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARGA TA'LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 581-583.
 10. JS Ikromjonovna, X Muazzamxon "O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI" *Educational Research in Universal Sciences* 2 (14), 806-81
 11. Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO 'LISH UCHUN UZOQ YO 'LI VA XITOIY TAJRIBASI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1, 43-47.
 12. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 333-338.
 13. Maxliyoxon, O. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARIDA BADIY O 'QISH TEXNIKASINI RIVOJLANTIRISH. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 39-45.
 14. Maxliyoxon, O., & Kumush, E. (2024). DRAMA ORQALI MA'NAVIYAT SARCHASHMASIDAN XABARDOR BO'LISH. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 33-38.
 15. Maxliyoxon, O., & Xonzodabegim, I. (2024). BOSHLANG 'ICH TA 'LIMDA SAHNALASHTIRISH FAOLIYATINING O 'RNI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 64-68.
 16. Maxliyoxon, O., & Shohsanam, R. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINING FIKRLASH SALOHİYATINI OSHIRISHDA ERTAKLARNING AHAMIYATI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 58-63.
 17. Maxliyoxon, O., & Mohinaxon, E. (2024). BADIY O 'QISH FANINI BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARIGA O 'QITISHDAGI QIYINCHILIKLAR VA YECHIMLAR. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 52-57.
 18. Maxliyoxon, O., & Sarvinoz, O. (2024). BADIY O 'QISH VA DRAMA O 'QUV KURSINING MAQSAD VA VAZIFALARI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 27-32.
 19. Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O 'RNI. *YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(1), 113-118.

20. Maxliyoxon, O., & Marifatxon, A. (2024). BADIY O 'QISH VA DRAMA FANINING BOSHLANG 'ICH TA'LIMDAGI O 'RNI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 104-108.

